

lubomír kubík

uchazeč

P
R
O
S
T
O
R

**P R
O S T
O R**

Lubomír Kubík

**P R
O S T
O R**

Lubomír Kubík

Uchazeč

Praha, 2025

**P R
O S T
O R**

Knihu finančně podpořilo Ministerstvo kultury ČR

MINISTERSTVO
KULTURY

© Lubomír Kubík 2025

© PROSTOR 2025

ISBN 978-80-7260-625-2

Červen 1958

Erwin zvolna prošel z vyasfaltovaného parkoviště otevřenou brankou umístěnou mezi dvěma kamennými sloupy. Na jednom z nich byla upevněna tabulka s názvem *Zemský ústav mentální péče*. Před ním se tyčila dvoupatrová funkcionalistická budova, pocházející z meziválečného období. Po chodníku ze žulových kostek se vydal k jejímu vchodu s proskleným průčelím. Od hlavní cesty se větvily postranní pěšiny, vysypané pískem a z obou stran obložené lavičkami. Hustě vysázené keře rudě a bíle kvetoucích magnolií na pečlivě sestříhaném trávníku, střídající se se záhony žlutých růží a tulipánů, svojí nápaditou symetrií působily přívětivým dojmem. Ještě než Erwin vystoupal na nízkou terasu a vzal za kliku dveří, napadlo ho, že psychoanalytická prozíravost zakladatelů ústavu se projevovala i v uspořádání rostlin, jež mělo udržovat rozkolísanou mysl jejich klientů v uspokojivém stavu. V červnovém vedru krátce před polednem se však v parku nikdo nezdržoval.

Ve vstupní hale zamířil rovnou k recepčnímu pultu. Byl zde naposledy před třemi lety, někdy na podzim, kdy už oblékal lehký svrchník. Nyní měl jen tenké letní sako, před vstupem do budovy sejmul klobouk a ovíval si jím tvář. Mladý muž v bílém plášti s povolenou

kravatou na proužkované košili k němu vyčkávavě vzhlédl a pozdravil. Erwin se mu představil a dodal název denního listu, ve kterém působil jako zpravodaj.

„Jistě, pane doktore, pan ředitel vás už očekává, hned vás ohlásím,“ překotně ze sebe vychrlil recepční a chopil se telefonu. Po krátkém hovoru položil sluchátko a obrátil se k Erwinovi.

„Doprovodím vás,“ nabídl se a ohlédl se do otevřených dveří za svými zády, kde u stolu seděl zřízenec. Než ho mohl požádat, aby jej vystřídal, ozval se Erwin: „Není třeba, nebudu v pracovně pana ředitele poprvé. Děkuji za nabídku.“

Pracovna se nacházela v patře na samotném konci chodby a sestávala ze dvou místností. Sekretářka, která normálně sídlila v předpokoji, tu však nyní nebyla. Z minulé návštěvy mu utkvěl okouzlující výhled do parku, nabízející se z panoramatického okna pracovny. Nebyl nijak překvapen, když mu ředitel již v předpokoji kráčel vstříc. S prošedivělou brádkou se zdálky poněkud podobal svému někdejšímu profesnímu kolegovi Sigmundu Freudovi, ale tohle zdání se s každým přibližujícím krokem vytrácelo. Jakmile si stanuli nadosah a stiskli jeden druhému pravici, zaniklo docela. Oproti slavnému předchůdci měl ředitel zapadlejší oči a zejména mohutnější trup se širokými rameny.

„Děkuji, že jste mě vyslyšel,“ uvítal ho ředitel, zatímco ho vedl do kanceláře.

„Je čas oběda,“ vysvětloval nepřítomnost sekretářky, „všichni jsou v jídelně. Já jsem si to odbyl před

chvilí, nechtěl jsem vás nechat čekat. Ostatně, jedl jste? Než začneme, nabídl bych vám pohoštění.“

„Jste laskav,“ odpověděl Erwin s odmítavým gestem, „jsem navyklý stravovat se nepravdělně, moje povolání jinak nedovolí. Snídal jsem teprve před pár hodinami a obědvám klidně až o páté. Ale zakouřil bych si, když dovolíte...“

Než stačil z kapsy vyjmout cigaretové pouzdro, ředitel před ním pohotově rozevřel své a zeptal se: „V tom vražedném vedru i něco k pití, že?“

Z ledničky donesl láhev minerálky a postavil ji na stolek se sklenicí. To už měl Erwin v ruce zapalovač, ale teprve když oba vyfoukli kouř, ředitel pokračoval: „Je to poprvé, co se na vás obracím. Jsem si vědom toho, že doteď jste to byl pokaždé vy, kdo mě žádal o setkání s některým naším klientem. Hned vám vysvětlím, co mě vedlo k tomu, že je to nyní naopak...“

Pokynul Erwinovi ke křeslu u kulatého stolku s popelníkem a sám usedl na židli za pracovním stolem. „Víte, máme tu takový zvláštní případ, do telefonu jsem o tom nechtěl mluvit. Jak jste se už dříve přesvědčil, u nás v ústavu hospitalizujeme klienty s mentálními poruchami, u nichž nehrozí agresivní projevy. Dovolujeme jim volný pohyb jak ve vnitřních, tak venkovních prostorách. Sloužíme spíš jako sanatorium a pacienti u nás vesměs pobývají na vlastní žádost, s podporou rodiny. Převážně starší lidé potýkající se s následky války, náletů. I třináct let po uzavření míru zde máme vleklá traumata, možná doživotní.“

A mezi ně spadá i člověk, kvůli němuž jsem vás pozval. Vlastně, abych to upřesnil, on sám mne o to požádal. Chce totiž cosi svěřit někomu od novin, a tak jsem si okamžitě vzpomněl na vás a na váš článek o našem pacientovi, který jako jeden z mála přežil zkázu křižníku Bismarck. Je mou profesní povinností té žádosti vyhovět, jak snad chápete, klient je už značně v letech, hodně přes osmdesát. Dlouhá léta působil jako profesor na Akademii výtvarných umění, takové postavení u nás ve Vídni přece něco znamenalo! Setkal jsem se ním osobně na výstavě Luigiho Kasimira někdy ze sklonku dvacátých let, měl v sále akademie přednášku. Kasimirovy kresby městských interiérů mě zajímaly, slyšel jste o něm, že? Z odborného hlediska je celkem zbytečné, aby tu prodléval, ale on sám na pobytu v našem ústavu trvá, neboť nikde jinde se necítí v bezpečí. Trpí mimo stihomamu i jakýmsi nám blíže nevysvětlitelným pocitem viny za cosi, co není s to spolehlivě definovat. Přiznám se, že ho občas navštěvuji, protože jeho poznatky o umění jsou pro mě objevné a dokázal bych mu naslouchat celé hodiny.“

Ředitel se krátce odmlčel, odložil cigaretu na okraj popelníku a teprve po chvíli tlumeným hlasem pokračoval: „Jenomže čas od času při vyprávění upadne znenadání do stavu trudnomyslnosti, začne hovořit zmateně, což jsem diagnostikoval, ve shodě se svými kolegy, jako syndrom způsobený extrémními podmínkami a trvalým stresem. Jako ostatně u mnoha jiných, kdo prožili válečné období za vlády nacionálního socialismu.“

Erwin zamáčkl nedopalek a letmo pohlédl na hodinky na zápěstí, což si ředitel vysvětlil jako projev netrpělivosti.

„Vypadá to, že polední přestávka končí a řečeného klienta už bychom mohli zastihnout v jeho pokoji.“ Zvedl se od stolu.

Do místnosti vstoupila sekretářka, starší dáma v brýlích s kostěnými obroučkami a s vyčesaným drdolem, což jí dodávalo na stroze upjatém zevnějšku. Erwina hned napadlo, že žádná jiná žena by do prostředí ústavu nezapadala dokonaleji, stejně jako ošetřovatelky, řádové sestry oblečené v hábitech. I sekretářka mu na pozdrav odpověděla tiše se zdrženlivým úsměvem a plachým pohledem.

„Kdysi byla jednou z nich,“ pokývl ředitel později na schodech na vysvětlenou hlavou směrem, odkud je právě minula jedna ze sester, „ale krátce po válce bez jakéhokoli vysvětlení vystoupila z řádu. Patrně pozbyla víru, jako mnoho jiných. Ani nechodí do ústavní kaple na nedělní pobožnosti pořádané pro personál i klienty. Doslechl jsem se o tom. Mimo jiné následky z nás válečné prožitky nadělaly i zapřísáhlé neznabohy. Spoustu žen, včetně řádových sester, znásilnili vojáci z Východu. Zřejmě to mohl být i její případ.“

„Poznamenání jsme všichni, ať už nás to zastihlo kdekoli,“ podotkl Erwin. „Mě v Dánsku od třiačtyřicátého. To už jsem měl za sebou tažení ve Francii. Dnes se dívám, že jsem to přežil.“

Ředitel se zastavil a zaklepal na jedny z mnoha dveří. Zevnitř se ozvalo svolení pronesené stářím sevřeným hlasem. Stiskl kliku a vešel, Erwin ho následoval. Z křesílka pod oknem se právě zvedal starý muž, s napjatým výrazem ve tváři zíral vstříc příchozím. Ředitel k němu přistoupil a podal mu ruku.

„Vyhověl jsem vašemu přání, profesore Kapinusi,“ pronesl takřka slavnostně a ustoupil stranou, aby uvolnil místo Erwinovi, „a přivedl jsem vám někoho, kdo jistě splní vaše požadavky. Doktor filozofie Erwin Habr je známým zpravodajem prestižního listu Tageblatt a je ochoten si vás vyslechnout. Nějaký čas se s panem doktorem už známe a má mou důvěru.“

Erwina poněkud udivilo, že stařec je o poznání vyšší než on sám, neboť v předchozím shrbení mu takový nepřípadal, avšak nyní se na svůj věk držel zpříma jako ledasjaký mladík.

„Rudolf Kapinus,“ představil se zvučným hlasem. „Jsem vám vděčný, že jste si pro mne našel čas, přestože nemáte představu, proč jsem vás přivolal.“

„Tomu jsem už přivykl, překvapivá sdělení jsou ostatně nezbytná součástí mého povolání,“ připustil Erwin. „Jste první, koho při návštěvě zde nevyhledávám sám, ale kdo se naopak obrací na mě.“

„To jsem si uvědomoval, už když jsem se s tou prosbou obrátil na pana ředitele. Nikoho ve vaší profesi neznám, ale spoléhal jsem, že pan ředitel najde správného člověka.“

Erwin rozpačitě přešlápl. „Zatím nevím, zda budu vašim představám vyhovovat.“

Kapinus vyslal pohled k řediteli, načež se šéf ústavu dovtípl, že nadešel okamžik, kdy by měl svého klienta ponechat s jeho návštěvníkem o samotě.

„Postarám se o občerstvení,“ řekl a měl se k odchodu, „zřízenec vám donese kávu a něco k pití. V nálehavém případě mi stačí zavolat. Přeji vám příjemně strávený čas, pánové.“

Sotva odešel, vyzval Kapinus Erwina, aby se posadil do křesla přistaveného k protější straně stolu. Erwin si křeslo posunul mimo dopad světla, pronikajícího oknem přes částečně staženou plátěnou roletu tak, aby si v zorném poli udržel hostitelovu tvář ve střídavých polohách. Zejména jeho profil už po prvním letmém pohledu pokládal za zvlášť zajímavý. Hranatá vystupující brada, orlí nos a jemně vypouklé vysoké čelo připomínaly jakéhosi vznešeného starořímského státníka, které znal z mramorových bust starých mistrů. Jen v prostorách akademie jich byly rozmístěny desítky, kopí i originálů, a nezřídka sloužily jako předloha sochařům i kreslířům. Snad si je té podobnosti s nimi i vědom, napadlo Erwina bezděčně. Na okamžik zápolil s pokušením se o tom zmínit, ale došel k závěru, že k tomu není ta nejvhodnější příležitost, a nadto mu neuniklo, že profesor krátce po jeho příchodu upadl do rozpaků, a snad proto mu po dlouhé minuty okázale stavěl na odiv svůj vladařský profil, když upřeně zíral

před sebe ke dveřím jakoby v očekávání, kdy se otevrou a kdosi za nimi přispěchá s náповědou.

„Víte, pane doktore,“ promluvil konečně a pohlédl mu přitom do očí, „nevím, co o mně od lékařů víte. Zda mě skutečně považují za pomateného, jako oběť vypjatých poměrů z předchozích let. Jestli mě zahrnuli mezi ty, kterých tu s takovou diagnózou mají plno. Ale to, co jsem připraven vám sdělit, je skutečnost a bude jediné na vás, jak to přijmete.“

„Během své praxe zpravodaje jsem už vyslechl všelicos,“ ujistil ho Erwin, „a jak jsem už zmínil, i v téhle budově. A mohu vás ujistit, že od ředitele nevím víc, než co by ve svém postavení lékaře dbalého medicínské etiky pokládal za nezbytné a vůbec možné mi sdělit. Takže jste pro mě tabula rasa. Navíc... k nikomu nejsem předpojatý.“

„Než začnu,“ nepatrně se usmál Kapinus, snad jeho slovy upokojen, „mám jednu podmínku.“

„Jakou?“

„Jako novinář budete mít v úmyslu vše zveřejnit. O tom jsem už předem přesvědčen, přestože nemáte tušení, co se vám chystám říct. Přál bych si ale, abyste to zveřejnil až po mé smrti. Jak asi tušíte, nebudete muset čekat dlouho. Letos mi bude sedmaosmdesát. Kolik je vám, když dovolíte?“

„Přesně o čtyřicet méně,“ odpověděl.

„Pak se můžete spolehnout, že se dočkáte.“

„Tím si nejsem jistý. Svou profesí patřím mezi na životě ohrožený druh. Ale dejme tomu, že se

bez úhony dočkám aspoň přibližně vašeho věku... Vaši podmínku přijímám.“

„Nechci se dožít toho, co tím vyvolám,“ vysvětloval Kapinus. „Určitě mé pocity pochopíte. Mohu začít?“

„Jsem připraven.“

Avšak stařec náhle zaváhal.

„Vy jste si nedonesl přístroj k nahrávání zvuku?“ podivil se.

„Magnetofon? Ne, ten nepoužívám.“

„Ani si nebudete dělat poznámky? Bez zápisníku v ruce jsem si nikdy nedokázal zpravodaje ani představit.“

„Spoléhám se na paměť.“

„Dobrá. Pak tedy začněme,“ uznale pokývl Kapinus, načež se zhluboka nadechl...